

JAARVERSLAG 2012
Vereniging van Onderzoeksjournalisten VVOJ
Goedgekeurd door ALV op zaterdag 16 november 2013

Inleiding.....	2
Werkplan 2013-2015.....	4
Conferentie Onderzoeksjournalistiek 2012, Antwerpen	5
VVOJ-Café.....	6
De Loep, VVOJ-Prijs voor Onderzoeksjournalistiek.....	6
VVOJ-Jaarboek.....	7
Website en Medialab For Reporters	7
Onderzoek Centrum voor Onderzoeksjournalistiek	8
Diversen (Internationalisering, Scholing, Wobben, Lokale/Regionale OJ, Jongeren)..	9
Financiën	11
Verslag van de kascommissie	16
Opgave zittend bestuur	17

Hierna volgt het Accountantsrapport 2012, opgemaakt door LOS Accountants + Adviesgroep, met daarin opgenomen het accountantsverslag en de jaarrekening.

Inleiding

2012 was voor de Vereniging van Onderzoeksjournalisten het tweede lustrumjaar. In de tien jaar dat de VVOJ nu bestaat, is zij een vertrouwde naam geworden in het journalistieke werkveld, gekend om de kennis en kunde onder de leden, en gewaardeerd om de kwaliteit van haar activiteiten. Het lustrum is bescheiden gevierd, met een Europese versie van de VVOJ-conferentie en een klein cadeautje voor de congresgangers. In financieel zware tijden wilden directie en bestuur vooral een inhoudelijk feestje vieren.

2012 was financieel een solide jaar. Het was het derde jaar van de donorrelatie met Adessium Foundation (medio 2013 loopt deze relatie af, bestuur en directie zijn in 2012 gestart met de procedure om tot verlenging van deze waardevolle relatie te komen), Stichting Democratie en Media droeg opnieuw substantieel bij aan de werking van de VVOJ, en structurele sponsors als Hogeschool Utrecht, NOS Nieuws, Hogeschool Windesheim en De Volkskrant zorgden voor een stevig fundament onder de vele VVOJ-bijeenkomsten, trainingen en andere activiteiten. Dergelijke, langjarige verbintenissen leiden in de bedrijfsvoering (want daar lijkt de vereniging inmiddels een beetje op) tot rust, de mogelijkheid tot concentratie op activiteiten in plaats van constante fondsenwerving, en de mogelijkheid door grotere armslag zich breder te laten gelden als het 'huis' voor journalisten die kritische en diepgravende journalistiek serieus blijven nemen.

In 2012 hebben directie en bestuur zich, met input van de leden, opnieuw bezonnen op de koers van de VVOJ. Wat wil een vereniging van onderzoeksjournalisten haar leden en het werkveld bieden? Er moest een nieuw Werkplan geschreven worden, met de blik gericht op 2015, en dat in een tijd waarin media zelf schoorvoetend toegeven niet te weten wat de toekomst brengt. Opnieuw werd bezuinigd bij de publieke omroepen, moesten collega's bij gedrukte media vertrekken, en ontstond er discussie over het aantal opleidingsplaatsen bij de scholen voor journalistiek in verhouding tot de omvang van het werkveld. Maar ook kwamen er voorzichtig nieuwe initiatieven van de grond, richtten met name regionale media zich meer op de ontwikkeling van eigen nieuws, en werd datajournalistiek een modewoord. In zo'n turbulente omgeving moet een vereniging die streeft naar meer kwaliteitsjournalistiek goed weten hoe zij de weg naar haar missie wil bewandelen. Het denken hierover heeft geresulteerd in een Werkplan 2013-2015 dat zich nog meer dan voorheen richt op de core business van de VVOJ: overdracht en uitwisseling van kennis en de lobby voor betere omstandigheden voor onderzoeksjournalistiek. Activiteiten 'in de zijlijn' zullen wat minder snel ontplooid of omarmd worden, omdat het werkveld (waaronder de leden) vooral vragen naar inspanning van de VVOJ op de hier genoemde twee terreinen.

De VVOJ heeft altijd aangegeven niet zelf een producent van onderzoeksjournalistiek te willen/kunnen worden. Bij de verkenning van de mogelijkheden voor een Centrum voor Onderzoeksjournalistiek heeft de vereniging in 2012 wel een initiërende en ondersteunende rol gespeeld, bij het voor donoren opstellen van businessmodellen en het toelichten van in de markt levende initiatieven. Niet alleen omdat de VVOJ dat zo graag wil maar omdat donoren daarom vragen. De VVOJ wordt, als boven de partijen staande organisatie, beschouwd als gezaghebbend, een soort kwaliteitskeurmerk. Deze rol voeren bestuur en directie van de VVOJ scrupuleus uit, omdat zij het oordeel aan de donoren willen laten en de VVOJ een vereniging voor alle onderzoekende journalisten

willen laten blijven. Bij het sluiten van 2012 bleek dat onder grote donoren momenteel veel schroom bestaat om een nieuw centrum voor onderzoeksjournalistiek te starten, vanwege de stevige financiële verplichtingen die zoiets met zich mee zou brengen. De VVOJ onderzoekt nu hoe donoren, zonder financiële mogelijkheden te versnipperen of verloren te laten gaan, mogelijk met hulp van de vereniging hun weg naar bestaande journalistieke initiatieven kunnen vinden.

De VVOJ is volop betrokken bij het ontwikkelen van strategieën om tot structureel meer onderzoeksjournalistiek te komen. Door middel van training (in 2012 is gestart met trainingstrajecten bij diverse media(groepen) waarbij de VVOJ een kleine opslag – tot maximaal 5% - op het tarief doet voor de verenigingskas), coachen, organisatieadvies en onderzoek naar strategische ontwikkelingen probeert de VVOJ plannen voor vergroting van onderzoeksjournalistieke output te steunen, begeleiden en sturen.

De VVOJ sloot het verenigingsjaar af met 616 leden, 559 Nederlanders en 57 Vlamingen. Het ledenaantal van de VVOJ laat sinds de oprichting in 2002 een geleidelijke maar constante stijging zien, maar het ledenaantal in Vlaanderen blijft nog steeds achter bij Nederland. Verbreiding en opvoering van het aantal activiteiten in Vlaanderen (waaronder een stevige bijdrage aan het publieksevenement Antwerpse Boekenbeurs om de zichtbaarheid ook bij het bredere Vlaamse publiek te vergroten) heeft daarin vooralsnog geen verandering gebracht. In 2013 zal opnieuw een gerichte inspanning gedaan worden om meer Vlaamse journalisten bij de vereniging te betrekken. Het bestuur is daartoe eind 2012 stevig versterkt, zeker ook aan de Vlaamse kant.

2012 werd afgesloten met een licht negatief saldo (hetgeen met nog een toegezegde nabetaling van sponsorgeld voor de VVOJ Conferentie 2012 zelfs vrijwel op nul gebracht zal worden). Zie hiervoor de Jaarrekening en toelichting.

De vereniging heeft nog altijd een solide financiële basis, maar fondsenwerving zal belangrijk blijven. In 2013 zal allereerst gestreefd worden naar de verlenging van de donorrelatie met Adessium Foundation. De signalen hierover zijn positief. Mocht echter de relatie toch niet voortgezet worden, dan zal de vereniging haar mogelijkheden zien verminderen. Al in 2012 is de zoektocht naar alternatieve inkomstenbronnen en sponsoren ingezet, welke in 2013 zal worden voortgezet. Dit om de kosten van de activiteiten alsook het lidmaatschapsgeld voor de leden zo laag mogelijk te houden. Bij de ALV van 2012 is besloten om het lidmaatschapsgeld per 2013 te verhogen naar 40 euro per jaar, en later indien nodig te verhogen per werkplanperiode van 3 jaar.

Het VVOJ-bestuur bestond in 2012 uit: Tricia Bots (Fontys Hogescholen), Piet Depuydt (*NRC Handelsblad* en *De Tijd*, penningmeester), Henk van Ess (freelance, voorzitter), Esther Rosenberg (*NRC Handelsblad*) en Marcel van Silfhout (VARA).

Ingrid Vandaele (*Knack*), Erik van Heeswijk (VPRO) en Karel Platteau (Fonds Pascal Decroos) zijn tussentijds afgetreden.

Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 17 november 2012 kondigde bestuurslid Rosenberg aan zich wegens drukke werkzaamheden niet herkiesbaar te stellen. Henk van Ess, Tricia Bots en Marcel van Silfhout stelden zich herkiesbaar voor het bestuur. Hugo van der Parre (NOS), Boudewijn Warbroek (Cobouw), Luuk Sengers (freelance), Ides Debruyne (Fonds Pascal Decroos), Hannes Cattebeke (freelance) en Dirk Vandenberghe (*Knack*) werden voorgedragen als nieuw bestuurslid en door de vergadering benoemd.

Werkplan 2013-2015 en sponsoring

In de zomer van 2012 hebben bestuur en directie de leden opgeroepen bij te dragen aan het nieuwe Werkplan voor de periode 2013-2015. Dergelijke meerjarenvisies zijn in het verleden zeer behulpzaam geweest bij het vinden en behouden van structurele sponsors. Vanuit de leden werd vooral gevraagd om toespitsing op de *core business* van de VVOJ (trainingen, kennisoverdracht, lobby voor betere werkomstandigheden). Er werd verzocht om meer aandacht voor de positie van freelancers onder de leden, meer overdracht van kennis via de website en mogelijkheden om *crossborder* te werken.

Suggesties zijn in het werkplan verwerkt, op 17 november is het Werkplan 2013-2015 tijdens de Algemene Ledenvergadering aangenomen. Het is voor leden in te zien op de website: <http://www.vvoj.nl/cms/2012/11/29/jaarverslag-2011-en-werkplan-2013-2015/>.

Het aantal sponsors fluctueert over de jaren. Sommige geldgevers verminderden hun bijdrage of stelden deze uit. In de moeilijke omstandigheden die het werkveld nu al enige tijd kenmerken, is het zoeken naar sponsors een belangrijke (en tijdrovende) activiteit geworden. Om ook in de toekomst de kosten van activiteiten voor de leden zo laag mogelijk te houden, heeft het bestuur de directeur gevraagd fondsenwerving als een van zijn prioriteiten te beschouwen.

Het prudente beheer van verenigingsinkomsten zorgt er voor dat de VVOJ een voldoende solide financiële grondslag heeft dat in het onverhoopte geval van het wegvallen van substantiële bijdragen wel een basiscontinuïteit (kernactiviteiten als het Jaarboek, de cafés en De Loep) van de vereniging voor de komende 3-jarige periode gegarandeerd kan worden. Voor de conferentie zal in dat geval een kostendekkende toegangsprijs gerekend moeten gaan worden, waarmee deelnemers zeker het dubbele zullen moeten gaan betalen van de huidige prijs.

De vereniging heeft een minimale reserve van € 55.000 weggezet. Deze reserve is de afgelopen jaren opgelopen, zodat ook de verplichtingen die de vereniging jegens haar stafmedewerker en directeur is aangegaan bij onverhoopt wegvallen van een aantal sponsors netjes kan worden afgewikkeld.

De Hogeschool Utrecht/Faculteit Communicatie en Journalistiek faciliteerde ook dit jaar weer in natura (ter beschikking stellen van een werkplek, (kosten voor) post en telefoon, beschikbaarheid van een IT-helpdesk, printer en verdere ondersteuning) de werkzaamheden van onze stafmedewerker en directeur.

In 2012 kon de VVOJ de volgende fondsen, instellingen en media tot haar sponsors en donoren rekenen:

- Adessium Foundation (hoofddonor)
- Stichting Democratie en Media (premium sponsor)
- Hogeschool Utrecht (hoofdsponsor)
- NOS (hoofdsponsor)
- De Volkskrant (gewone sponsor)
- Hogeschool Windesheim (gewone sponsor)
- Fonds Pascal Decroos (gewone sponsor)
- Vlaamse Vereniging van Journalisten VVJ (gewone sponsor)

De volgende sponsors steunden specifiek de VVOJ Conferentie Onderzoeksjournalistiek in Antwerpen:

De Vlaamse Overheid, RTL Nieuws, de stad Antwerpen, Drukkerij-Uitgeverij Jan Verhoeven en Boom Uitgeverij. Plantijn Hogeschool stelde belangeloos haar lokalen, docenten en studenten ter beschikking van de conferentie dat de naam 'European Investigative Journalism Conference, The power to investigate' kreeg.

RTL Nieuws sponsorde tevens de VVOJ Jongerendag, LIRA en Stimuleringsfonds voor de Pers sponsorden de Trainingsdag van de Lokale en Regionale Uitzoekjournalistiek.

Het Stimuleringsfonds voor de Pers kende de VVOJ in 2011 een tweejarige subsidie toe voor de bouw van VVOJ Medialab for Reporters, een website die het vinden, verwerken en visualiseren van onderzoeks- en datajournalistieke verhalen moet vereenvoudigen. Medialab for Reporters is op 17 november 2012 live gegaan. De subsidie loopt tot medio 2013 door. Daarna zal voor voortgang naar nieuwe projectsubsidie gezocht moeten worden.

Conferentie Onderzoeksjournalistiek, Antwerpen, 16 en 17 november 2012 (European Investigative Journalism Conference)

Om het tweede lustrum van de VVOJ te vieren, werd de elfde VVOJ Conferentie omgebouwd tot de tweede European Investigative Journalism Conference. Met een iets ruimer budget konden (in samenwerking met Journalismfund.eu) een keur aan Europese sprekers en trainers uitgenodigd worden voor een speciale *track* over *cross border* onderzoek naar Europese thema's. Enkele Amerikaanse trainers verzorgden weer een speciale data-trainingsdag (voorafgaand aan de conferentie op 15 november) en boot-camp-achtige trainingen tijdens het congres.

Een van de key note speeches zou gewijd worden aan het gebrek aan structureel onderzoek naar de Europese Unie. Echter, doordat beoogd en gestrikt spreker Iain Overton van het Bureau of Investigative Journalism uit Londen enkele dagen voor de conferentie meegesleurd werd in een BBC-affaire rond berichtgeving over pedofilie en zijn bijdrage niet zonder meer vervangen kon worden door een gelijkwaardig spreker, besloot het bestuur om directeur Margo Smit de ruimte te geven een en ander te verweven in een wat omvangrijker openingspeech over de kwetsbaarheid van de onderzoeksjournalist. Tevens werd de nieuwe website Medialab for Reporters gepresenteerd.

Daarna was het woord aan speciale gast Seymour Hersh, die de zaal een uur lang wist te boeien met zijn inzichten in en opinies over de staat van de onderzoeksjournalistiek. Zijn jarenlange ervaring leverde een scala aan tips en anekdotes op.

Tijdens de conferentie vonden nog enkele bijzondere initiatieven plaats: J-lab koppelde journalisten aan hackers en codeerders om samen grote databestanden te 'kraken', en de VVOJ bood, samen met het Fonds Pascal Decroos, onderdak aan een groep donoren en sponsoren, om te discussiëren over de financiële toekomst van onderzoeksjournalistiek in al dan niet non-profit vorm.

Dankzij de bijzondere inzet van tientallen studenten en enkele docenten van gastheer Plantijn Hogeschool konden ook de thuisblijvers (na afloop) meegenieten van tientallen

trainingen en workshops, door verslagen (tekst, radio, video en foto's) op de website: <http://www.vvoj.nl/cms/conferentie-archief/2012-conferentie-antwerpen/>.

De stad Antwerpen bood de deelnemers op vrijdagmiddag 16 november een speciale welkomstreceptie aan. Aansluitend werd tijdens het feestelijk diner in Stuurboord/Hangar 26 de Loep, de VVOJ-prijs voor onderzoeksjournalistiek, uitgereikt.

VVOJ-Cafés

De VVOJ cafés zijn al zo'n kleine tien jaar dé manier waarop de vereniging tussen twee conferenties in haar leden inspireert, actuele thema's agendeert en met het brede werkveld discussieert. Sinds 2010 werkt de VVOJ in Vlaanderen samen met Debatcentrum DeBuren en het Fonds Pascal Decroos, met dit jaar discussies rond sociale media en nieuwe businessmodellen voor (onderzoeks)journalistiek. In Nederland trok een serie cafés volle zalen met de volgende thema's: De Groene Onderzoekt, Afrika in Nederland, Journalist vs. Voorlichters, Onthullende Vakbladen, Datajournalistiek en Wie onderzoekt de misstanden in de sport. Tevens was er ook dit jaar weer een speciale editie van het VVOJ café waarbij we ditmaal te gast waren bij het Kadaster. Deze speciale bijeenkomst had een kleine 50 bezoekers.

Vrijwilligers Yvonne v.d. Meent, Miro Lucassen, Daan Marselis, Andrea Bouma, Arno Kersten, Pauline Sinnema, Nico Haasbroek en bestuursleden Tricia Bots en Marcel van Silfhout stonden ook dit jaar in Nederland weer garant voor een goed verzorgd seizoen. In Vlaanderen overlegde bestuurslid Ingrid Van Daele met DeBuren en het Fonds Pascal Decroos over de invulling van de Mediacafés.

Sprekers bij de cafés ontvingen een kleine attentie als dank. De VVOJ nam in Nederland de kosten voor de zaalhuur, de koffie en een borrel achteraf voor haar rekening. In Vlaanderen deelden FPD, DeBuren en VVOJ waar nodig in de kosten.

De Loep, de VVOJ Prijs voor Onderzoeksjournalistiek

De Loep, de VVOJ Prijs voor Onderzoeksjournalistiek werd op 16 november 2012 uitgereikt tijdens het feestelijk diner van de VVOJ Conferentie Onderzoeksjournalistiek, in Stuurboord/Hangar 26 te Antwerpen. Gastvrouw van de avond was NOS-nieuws lezeres Sacha de Boer.

De Loep voor tekstproducties ging naar een serie artikelen over de val van de Schiedamse burgemeester Verver. *Algemeen Dagblad*-verslaggevers Ellen van Gaalen en Carel van der Velden kwamen het verhaal op het spoor en volgden het stadhuisdrama tot voorbij het aftreden van de burgemeester. Volgens de jury een systematisch onderzoek dat alle journalistieke technieken inzette en benutte.

De Loep voor audiovisuele producties ging naar Wim Van den Eynde van VRT's *Panorama* voor zijn documentaire 'Voor wie de klok luidt'. Het is het schokkende relaas van misstanden in een politieregio en hoe het mensen vergaat die deze misstanden aan de kaak stellen. Van den Eynde onderwierp iedere bewering van de klokkenluiders aan eigen speurwerk om een onthutsend beeld te schetsen. Volgens de jury een onthullende productie die de kern van de journalistieke taak raakt, gegoten in een mooie vertelwijze.

De winnaars in de categorieën 'geschreven tekst' en 'audiovisueel' ontvingen een glazen loep, een oorkonde en een geldbedrag (1.500 euro). De jury heeft besloten dit jaar geen Aanmoedigingsprijs toe te kennen.

Het aantal inzendingen voor De Loep nam iets af t.o.v. 2011: van 87 naar 72: 41 tekstuele, 23 audiovisuele en 8 voor de aanmoedigingsprijs.

Volgens de jury gaf de stand van de onderzoeksjournalistiek in Nederland en Vlaanderen, op grond van de inzendingen van de jaarlijkse VVOJ-prijs De Loep, een gemengd beeld te zien. Bij de audiovisuele producties was het peil volgens hen uitgesproken hoog, maar bij de tekstproducties viel het gemiddelde niveau enigszins tegen (met wel enige bijzondere uitschieters van regionale journalisten). De jury zag geen mogelijkheid om op grond van het huidige reglement een aanmoedigingsprijs toe te kennen.

De VVOJ nam onder dankzegging afscheid van Walter Zinzen, sinds 2008 jurylid van De Loep. Hij wordt in 2013 opgevolgd door Trees Verleyen. Verder heeft het bestuur besloten in 2013 een nieuwe categorie toe te voegen aan De Loep: een prijs voor cross/multimediale producties.

VVOJ-Jaarboek

2012 leverde het 10^e Jaarboek op. Zonder een overkoepelend thema te identificeren besprak het Jaarboek 23 producties, inclusief de 6 nominaties voor de Loep. Clustering van verhalen leverde katernen rond belangenverstremming, misdaad, sociale misstanden, buitenland, geschiedenis, gezondheid, overheid en economie.

Verder bevatte het Jaarboek 2012 speciale artikelen over tien jaar onderzoeksjournalistiek in Nederland/Vlaanderen (Margo Smit), inventieve doorzetteren in het vak (Ides Debruyne), datajournalistiek in Nederland (Dick van Eijk), de meerwaarde van onderzoeksredacties (Daan Marselis) en hoe humor en speelsheid van onderzoeksjournalistieke verhalen een feestje maken (Nadia Vissers en Trees Verleyen). Het Jaarboek 2012 begaf zich hiermee voor het eerst ook op het metaniveau van de onderzoeksjournalistiek.

Onder de inmiddels vertrouwde eindredactie van Ditty Eimers, en vormgeving van Anne Van Hootegem (beide als enige betaald voor hun werk voor het jaarboek) en onder leiding van bestuurslid Esther Rosenberg werkte een forse redactie van vrijwilligers aan het boek: Hélène van Beek, August Hans den Boef, Ides Debruyne, Edwin Feldmann, Jan Hauspie, Daan Marselis, Trees Verleyen, Nadia Vissers, Evert de Vos, Marijke de Vries, Jacqueline Wesselius en Door van der Wiele.

Website en Medialab

De website van de VVOJ heeft drie functies: het is een uithangbord om de wereld te vertellen wat we doen, het is - met de nieuwsbrief - het belangrijkste communicatie-orgaan met de leden, en het is de plek waar kennis over onderzoeksjournalistiek wordt verzameld en ontsloten.

Sinds 2008 verzorgen webredacteuren Rachel Levy en Arno Kersten de inhoud, de eerste jaren op basis van projectsubsidie, maar sinds 2010 op het conto van de algemene werkmiddelen van de vereniging, mogelijk dankzij hoofddonor Adessium Foundation.

Voorvloeiend uit de ambitie van de website om een kenniscentrum voor tools en tips op onderzoeksvlak te zijn, hebben bestuur en directie van de VVOJ in de zomer van 2011 een verzoek ingediend bij het Stimuleringsfonds voor de Pers voor het opzetten van een 'Medialab'. Het Stimuleringsfonds heeft de aanvraag gehonoreerd met een bijdrage van € 53.750 over de periode midden 2011-midden 2013, op voorwaarde dat de VVOJ dit bedrag matcht. Met deze armslag kon de VVOJ-webredactie, onder leiding van Henk van Ess, vanaf najaar 2011 aan de slag met de ambitieuze taak van het bouwen van een speciale website voor het zoeken, vinden, verwerken en visualiseren van data.

Medialab for Reporters is op 17 november 2012 *live* gegaan, met een presentatie van de eerste bijdragen (waaronder een speciaal voor Medialab gemaakte productie over de data-analyse van marathon-uitslagen, welke door Het Parool werd gepubliceerd). De website www.forreporters.com bestaat uit een van achter het bureau te bedienen toegang tot tools en technieken, en hands-on tutorials door middel van stap-voor-stap (video of screen-shot) uitleg door gerenommeerde (internationale) collega's van handzame technieken, te gebruiken door iedere journalist die werkt met data en documenten (niet alleen VVOJ-leden). De makers lieten het ontstaan van de site samenlopen met het publiceren van het Handboek Datajournalistiek¹. Medialab zal in 2013 voortdurend aangevuld en op bruikbaarheid geëvalueerd worden, en kan zeker tot midden 2013 onderhouden worden met de Stimuleringsfonds-bijdrage. Voor onderhoud na die datum zal aanvullende projectfinanciering gezocht moeten worden.

Onderwijl stonden de gebruikelijke web-activiteiten niet stil. Met een vaste column over het organiseren van onderzoeksjournalistiek op een redactie, verslagen van VVOJ-bijeenkomsten als de cafés, trainingsdagen en conferenties, nieuws en interessante ontwikkelingen elders in de wereld, blijft de website een belangrijk communicatie- en informatiemiddel voor de vereniging en haar leden.

Onderzoek Centrum voor Onderzoeksjournalistiek

Bij het aangaan van de relatie met de VVOJ in de zomer van 2010 droeg hoofddonor Adessium Foundation de vereniging op na te denken over mogelijkheden voor het substantieel vergroten van de onderzoeksjournalistieke output in Vlaanderen en Nederland. Het bestuur van de VVOJ heeft, na ampele discussie en voorbereidend onderzoekswerk door de directeur, aangegeven dat een mogelijke weg het opzetten van een (non-profit) centrum voor onderzoeksjournalistiek zou kunnen zijn. Om deze vooronderstelling nader te onderbouwen heeft de VVOJ eind 2010 de opdracht verstrekt voor een onderzoek naar uitbreiding van onderzoeksjournalistieke output onder 23 redacties van diverse media in Vlaanderen en Nederland. Naar aanleiding van de uitkomsten² heeft de directeur een vervolgoopdracht gekregen tot het maken van enkele businessmodellen. Deze zijn eind augustus 2012 aan Adessium Foundation gepresenteerd, met toestemming van dit fonds zijn de resultaten ook neergelegd bij Stichting Democratie en Media. Hierna werd het heel stil.

---

¹ <http://www.boomlemma.nl/communicatie-media/catalogus/handboek-datajournalistiek-1#>

² M. Agerbeek, 'Een nieuwe impuls voor onderzoeksjournalistiek', (Amsterdam 2011), <http://www.vvoj.nl/cms/2011/09/30/vvoj-studie-potentie-voor-onderzoeksjournalistiek-maar-geen-strategie/>

Tijdens de Algemene Ledenvergadering riepen de leden bestuur en directie op navraag te doen bij Adessium, en aan te dringen op nadere berichten, zelfs aan te bieden dat VVOJ een soort 'kwartiermaker' voor verdere ontwikkeling helpt zoeken. Hierop is in december 2012 vanuit Adessium Foundation gesteld dat men momenteel huiverig is voor een groot financieel commitment zoals een nieuw op te zetten centrum zou zijn. Zich realiserend dat dit voor VVOJ een teleurstelling zou zijn, gaf het fonds aan dat dit niet betekent dat het zich terugtrekt uit ondersteuning van de journalistiek, maar eventuele fondsen liever inzet voor directe steun aan onderzoeksjournalistieke verhalen dan aan het opzetten van een structuur.

Omdat de VVOJ bezorgd blijft over versnippering van mogelijk beschikbare gelden (wat uiteindelijk zou leiden tot uitblijvend resultaat), zal het bestuur in 2013 onderzoeken hoe de VVOJ fondsen en donoren kan sturen in de richting van steun aan onderzoeksjournalistieke initiatieven, hetzij steun aan verhalen/projecten, dan wel aan in het werkveld opduikende initiatieven voor het opzetten van een soort Nederlands Pro Publica.

Diversen

→ Internationalisering en Global Investigative Journalism Network

In 2012 heeft de VVOJ de tweede editie van de European Investigative Journalism Conference georganiseerd (de eerste vond plaats in 2008 in Brussel, ook al georganiseerd door de VVOJ).

In 2013 zal de Global Investigative Journalism Conference plaatsvinden in Rio de Janeiro. De VVOJ is betrokken bij het samenstellen van het programma, maar realiseert zich dat het voor veel leden een oceaan te ver is om dit event bij te wonen. De vereniging spant zich in om de editie van 2015 terug naar Europa te halen, en om in het global network de discussie los te trekken over het belang van regionale conferenties t.o.v. de verre exotische wereldbestemmingen.

De directeur van de VVOJ heeft nog steeds qualitate qua zitting in de bestuursraad van het European Fund for Investigative Journalism, hetwelk beurzen beschikbaar stelt voor grensoverschrijdende onderzoeksjournalistiek (www.journalismfund.eu).

→ Scholing

Een belangrijke doelstelling van de VVOJ is scholing van journalisten in Nederland en Vlaanderen te bevorderen. In 2011 hebben we dit gedaan door:

- training tijdens de jaarconferentie
- in-company trainingen bij diverse media
- medewerking aan diverse scholingstrajecten van derden (Arteveldehogeschool, Expertise Centrum Journalistiek, Dag van de Buitenlandjournalistiek)
- Inhoudelijke medewerking te verlenen aan de opleiding Internationale Research Journalistiek in Mechelen en de cursus Onderzoeksjournalistiek van het Centrum voor Communicatie en Journalistiek in Utrecht. VVOJ-leden konden met korting aan deze cursussen deelnemen.

Verder heeft de VVOJ meegewerkt aan trainingstrajecten bij o.a. De Persgroep en Corelio. Deze cursus-series werden aangeboden met een kleine opslag op de kostprijs, als nieuwe (zij het beperkte) inkomstenbron voor de vereniging. In 2013 zal verder gewerkt worden aan een coherent en meeromvattend programma van trainingen vanuit

de VVOJ. Er blijkt, nadat in 2008 eigen initiatieven om trainingen te geven sneefden in gebrek aan belangstelling, hernieuwde vraag naar de expertise en kwaliteit van de VVOJ. Onderzocht zal worden of voor het uitbouwen van de scholingsactiviteiten een speciale 'scholingscoördinator' aangesteld moet/kan worden, aangezien het organiseren en begeleiden van deze activiteiten een te zware wissel zouden trekken op de beperkte werktijd van stafmedewerker en directeur.

→ VVOJ-Jongeredag

Voor de derde maal organiseerde de VVOJ-Jongerenwerkgroep een speciale (uitverkochte) trainingsdag. Op 24 maart was de vergaderzaal van RTL Nieuws toneel van een bijeenkomst met 25 aanstormende onderzoekers. Trainingen in Wobben, netwerken, datajournalistiek en een inspirerend verhaal over de dagelijkse praktijk van de jonge onderzoeker boden afwisseling, inzicht, tips en technieken. Ook in 2013 zal een jongeren-trainingsdag opgezet worden. De dag draaide volledig op eigen inkomsten en sponsoring.

Vrijwilligers Marijke de Vries, Jildou van Opzeeland, Paul Schram en Bart Thiessen tekenden voor de organisatie.

→ Lokale uitzoekjournalistiek

De eerste trainingsdag voor journalisten van lokale en regionale media vond plaats op 24 september 2011, dit jaar werd de tweede editie gehouden, op zaterdag 12 mei 2012 in Utrecht. Dankzij inkomgelden en bijdragen van het Stimuleringsfonds voor de Pers en Stichting LIRA Auteursrecht draaide de dag zonder verlies. Opnieuw konden we 75 deelnemers begroeten.

Het programma omvatte workshops en trainingen over de volgende onderwerpen: Zoeken in sociale media, Tegels lichten met het lokale sufferdje, WOB'ben valt best mee, Lokale netwerken herkennen en bouwen, Help: hoe maak ik een goede nieuwsfoto? Dring door in schimmige grondhandel!, De gemeente in de knip: gemeentefinanciën voor beginners, Twitter en live bloggen: het laatste nieuws het eerst online!, Lokaal onderzoek in beeld, Datajournalistiek: veel gegevens, snel verhaal, Camjo in de Dorpsstraat en Schatgraven bij de commissie- en raadsvergadering.

Sprekers waren Peter de Vries (Hogeschool Utrecht, key note speech), Tonie van Ringelestijn, Marco Mout, Judith Moerman, Hans Goossen, Janus Visser, Bram Hulzebos, Job v.d. Meer, Paul van der Cingel, Chris Klomp, Margo Smit, Heinze Havinga, Ulrike Nagel, Paul van de Putte en Sandra Kornet-van Duijvenbode.

Vrijwilligers Richel Bernsen, Jelke Bethlehem, Kristien Beuselinck, Sergio Boutkan, Esdor van Elten, Job van der Meer, Michel Robles, Erik Roosens, Guusje Tromp en Leny Verplancke organiseerden de dag.

→ Overig

De VVOJ heeft qualitate qua (en in de persoon van Anneke Verbraeken) zitting in het bestuur van Internationaal perscentrum Nieuwspoord in Den Haag. Verder is de vereniging door de Nederlandse Raad voor Cultuur betrokken bij de herziening van de Archiefwet, spreekt de VVOJ met de Nederlandse Nationale Ombudsman over pro-actieve openbaarheid van de overheid, en zal meewerken aan de organisatie in

2013 van het wereldcongres voor docenten journalistiek, WJEC2013 in Mechelen, georganiseerd door zeven opleidingen journalistiek uit Nederland en Vlaanderen. Het bid hiervoor kwam mede op basis van informatie en inspanning van de VVOJ tot stand, en werd in het najaar van 2011 door de wereldorganisatie gehonoreerd.

Financiën

Toelichting op de jaarrekening 2012

De Jaarrekening 2012 is opgemaakt door Accountantskantoor Los en voorzien van een samenstellende accountantsverklaring.

ACTIVA (p 7 Accountantsrapport)

Vaste en vlottende activa, afschrijvingen en vorderingen

Er werd in 2012 opnieuw een bedrag van € 585 afgeschreven voor de laptop van de directeur. De laptop zal in 2014 volledig zijn afgeschreven, conform de door de belastingdienst aanbevolen afschrijvingstermijn van 5 jaar.

Vorderingen bestaan uit achterstallig lidgeld (hetgeen op € 175 na gerecupereerd kon worden, zie de post 'voorziening dubieuze debiteuren' op p 14 Accountantsrapport) en enkele nog niet betaalde advertenties in het Jaarboek en sponsorbijdragen aan de conferentie (waaronder € 2.000 van de Vlaamse overheid, te betalen na verantwoording van het bestede geld. Deze nabetaling is in februari 2013 geschied). Ook worden opgebouwde rentes pas in januari betaald en verzekeringen vooruit betaald (zie p 14 Accountantsrapport).

De post Debiteuren is opgebouwd uit in november en december 2012 namens de VVOJ gegeven trainingen bij enkele grote mediahuizen (Corelio, Persgroep) en een bijdrage van Boek.be aan door VVOJ gemaakte kosten voor de publieksdag op de Antwerpse Boekenbeurs (7-11-2012).

Door de post Debiteuren wordt ook grotendeels de fluctuatie in de liquide middelen verklaard.

Alle vorderingen op debiteuren zijn in de loop van het eerste kwartaal van 2013 voldaan.

PASSIVA (p 8 Accountantsrapport)

Verenigingsvermogen, voorzieningen, overige schulden en overlopende passiva

Het verenigingsvermogen is in 2012 iets afgenomen door het kleine resultaatverlies van 2012 (hetgeen na betaling door de debiteuren geheel wordt opgeheven). Het negatief saldo van bijna € 2.000 komt volgens eerdere afspraken met de Algemene Ledenvergadering ten laste van het verenigingsvermogen.

Het bedrag aan voorzieningen bestaat uit vooruitbetaalde sponsoring door Adessium Foundation (algemene werkingsmiddelen, de sponsoring wordt eenmaal per jaar betaald, in september, en loopt daarmee niet parallel aan het verenigingsboekjaar) en het Stimuleringsfonds voor de Pers (t.b.v. Medialab).

Kortlopende schulden aan crediteuren betreffen betalingen aan leveranciers van de conferentie (doordat deze in november wordt gehouden, komen rekeningen van crediteuren pas tegen het eind van het jaar of zelfs in het opvolgende jaar binnen).

Overlopende passiva betreffen accountantskosten voor 2012 en reserveringen voor vakantiegeld in 2012 welke in mei 2013 uitbetaald zullen worden.

Zie voor een uitsplitsing p. 16 Accountantsrapport.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN (p 9 Accountantsrapport)

De lasten zijn ten opzichte van 2011 licht gestegen (doch slechts beperkt boven de begroting), met name door de iets hogere kosten voor activiteiten. Dit is vooral te wijten aan de dure conferentie waarvan de kosten, omdat het een jubileum betrof - met toestemming van het bestuur - iets hoger mochten uitvallen. De hogere kosten kwamen o.a. ook van het Adessium onderzoek, de Antwerpse boekenbeurs, de vrijwilligersdag en de inhuur van trainers voor scholing.

Onder de 'overige bedrijfslasten' wordt in 2012 voor een groot deel gerekend de ontwikkelingskosten die VVOJ maakt t.b.v. Medialab.

Dat er een verschuiving t.o.v. 2011 van positief naar negatief plaatsvindt komt voornamelijk door de vooruitbetaling in 2011 van ontwikkelkosten voor Medialab.

KASSTROOMOVERZICHT (p. 10 Accountantsrapport)

Dat het kasstroomoverzicht wordt opgemaakt volgens de vermelde 'indirecte methode' houdt in dat lasten worden toegerekend aan het jaar waarin de kosten daadwerkelijk gemaakt worden. Daarom wordt ook gewerkt met opgenomen 'voorzieningen' in de begroting (als sponsoring eerder wordt uitbetaald dan dat het geld daadwerkelijk wordt ingezet).

Zoals uit het totaaloverzicht blijkt, heeft de vereniging een exploitatieverlies van bijna € 2.000. De kasstroom vertoont echter een negatief saldo van zo'n € 53.000. Het verschil betreft onder meer de post 'mutatie voorzieningen' (vooruitbetaling van sponsoring en dus reservering voor in 2013 geplande activiteiten als Medialab) en mutatie vorderingen (waarin de nog niet betaalde scholingsactiviteiten en Boekenbeurs zijn opgenomen). Door de gebruikte indirecte methode van opstellen kasstroomoverzicht zal deze per jaar sterk kunnen fluctueren, afhankelijk van wanneer sponsoring betaald wordt en het geld daadwerkelijk ingezet.

TOELICHTING OP DE BALANS (p 13 e.v. Accountantsrapport)

2. Vorderingen

Onder het kopje ACTIVA is hierboven al beschreven welke de debiteuren aan het eind van 2012 waren. Al deze vorderingen zijn in het eerste kwartaal van 2013 betaald.

3. Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit de gelden die op 31-12-2012 in de kas van het secretariaat zitten en op de rekeningen van de VVOJ staan: een Fortis-rekening in Vlaanderen, twee rekeningen bij Rabobank en een ASN-rekening in Nederland. In 2013 zal i.v.m. de spreiding van spaargelden een Triodos-rekening in Vlaanderen worden geopend.

4. Exploitatiesaldo boekjaar

Er is een tekort van € 1.977. Dit wordt geheel gedekt door de in 2013 na verstrekte verantwoording nog te ontvangen € 2.000 sponsoring van de conferentie door de Vlaamse Overheid.

7. Netto omzet

Inkomsten ledenbijdrage:

De vereniging ontving van 604 leden contributie (de afwijking met € 1 heeft te maken met een 1 euro hogere betaling door één lid).

Inkomsten conferentie:

De conferentie in Antwerpen telde 155 betalende deelnemers.

Verenigingsponsors

In 2012 brachten sponsors € 218.180 aan: € 179.680 aan 'gewone' sponsoring, € 11.750 aan conferentiesponsoring, € 26.750 aan bestede sponsoring voor het medialab.

De belangrijkste sponsors met hun bijdragen en looptijd zijn:

Adessium Foundation	€	111.000/jaar	(2010-juni 2013)
Stichting Democratie en Media	€	50.000/jaar	(2011-2015)
Stimuleringsfonds voor de Pers	€	26.750/jaar	(2011-eind 2013) (Medialab)
NOS Journaal	€	6.000/jaar	(2010-2012)
Volkskrant	€	3.000/jaar	(2010-2012)
Hogeschool Windesheim	€	3.000/jaar	(2010-2012)

→ in 2013 Zal Hogeschool Windesheim gastheer van de VVOJ-conferentie zijn, structurele sponsoring zal daarna opnieuw besproken worden. NOS Nieuws heeft in 2013 zich opnieuw voor drie jaar gecommitteerd voor € 5.000 jaarlijks (2013-2015). NRC Handelsblad treedt in 2013 ook weer toe als sponsor voor € 3.000, verlenging zal jaarlijks bekeken worden. Met Volkskrant zullen in 2013 gesprekken voor verlenging aangegaan worden. Met Adessium Foundation zijn najaar 2012 de besprekingen voor verlenging van de donorrelatie aangegaan, welke in juni 2013 hun afronding zullen krijgen. Nieuwe potentiële donoren/sponsors worden actief benaderd.

Verder dragen enkele sponsors voor gemiddeld ongeveer € 2.000 bij aan de conferentie (RTL Nieuws doet dat al jaren voor € 1.500/jaar, de Vlaamse Overheid geeft onregelmatig een bijdrage aan conferenties in Vlaanderen gehouden), en is de Hogeschool Utrecht sponsor in natura wat betreft huisvesting en ondersteunende diensten met een tegenwaarde van ongeveer € 10.000/jaar.

8. Donaties en giften

In 2012 ontving de VVOJ een eenmalige gift van NOS Nieuws (via VVOJ-lid Rinke van den Brink het prijzengeld van de Pfizer Persprijs van € 1.000) en een donatie van webredacteur Arno Kersten van € 160 voor een bijdrage gemaakt voor Medialab die gepubliceerd (en daarmee betaald) werd.

9. Overige baten

Voor de Trainingsdag Lokale en Regionale Onderzoeksjournalistiek werd projectsponsoring verkregen bij het Stimuleringsfonds voor de Pers en de Stichting LIRA Auteursfonds Reprerecht, waardoor de dag kostendekkend kon draaien.

10. Activiteiten

Conferentie

De VVOJ organiseerde in 2012 zijn jaarlijkse conferentie in Antwerpen. De totale kosten bedroegen € 73.325, in verband met het jubileum van de vereniging gaf het bestuur toestemming om wat meer 'uit te pakken' (o.a. door het naar Antwerpen halen van key note spreker Seymour Hersh). Dat betekent dat de conferentie, na aftrek van toegangsgelden en specifieke sponsorbijdragen, met een verlies van € 35.691 werd

afgesloten. Dit verlies, in lijn met eerdere conferenties (uitgezonderd 2005 en 2010) wordt zoals gebruikelijk gedekt uit de algemene werkingsmiddelen (sponsors, donoren en lidgelden) welke daarvoor aangewend mogen worden.

Cafés

De kosten voor de VVOJ-café's zijn gedaald wegens het ontbreken van een dure 'publieksactiviteit' in café-verband, zoals in 2011 wel het geval was.

VVOJ-prijs

De kosten van de VVOJ-prijs zijn dit jaar beduidend lager uitgevallen. Onder andere omdat er dit jaar geen Aanmoedigingsprijs is uitgereikt. Maar ook omdat vervaardiging van de filmpjes die tijdens de uitreiking werden vertoond door studenten van Fontys Hogeschool vrijwel kosteloos was. Dit leverde een aanzienlijke besparing op en ditmaal waren de filmpjes van voldoende hoge kwaliteit, hetgeen door strakke begeleiding vanuit Fontys kwam. Onder deze voorwaarden kan ook in komende jaren naar goedkope omlijsting van de prijsuitreiking gezocht worden.

Overige en nieuwe activiteiten

In 2012 werd de tweejaarlijkse Vrijwilligersdag georganiseerd, heeft de VVOJ in het kader van vergroting naamsbekendheid in Vlaanderen een publieksdag rond journalistiek op de Antwerpse Boekenbeurs georganiseerd (kosten voornamelijk gemaakt voor personeel en organisatie van 20 debatten/lezingen/speeches rondom het thema 'De Naakte Journalist') en werd het eerste volledige jaar van de ontwikkeling van Medialab gedraaid. Kosten Medialab bestaan uit personeel (waartoe uren en salaris van de webredactie als 'matching funds' voor de bijdrage Stimuleringsfonds worden ingezet), investeringen in enige hard- en software en ondersteunende uren vanuit staf en directie. Het project loopt eind 2013 af en zal dan van een financieel overzicht voorzien worden.

9. Personeelslasten

De kosten voor de salarissen van de twee webredacteuren zijn gedaald ten opzichte van 2011, doordat zij gedeeltelijk worden ingezet voor de ontwikkeling van het Medialab en salariskosten dus onder deze post zullen verschijnen. Ook in 2013 zullen door deze matching salariskosten voor de webredactie verschuiven naar de post Medialab. De webredacteuren besteden per najaar 2011 8 uur/week aan het Medialab en 8 uur/week aan de website.

De bruto loonkosten voor de directeur en stafmedewerker zijn in vergelijking met 2011 iets gestegen door een kleine aanpassing van het bruto salaris waarmee voorkomen werd dat - door veranderde belastingberekeningen - de netto salarisbetaling lager zou uitvallen. Tevens zijn per maart 2012 de loonkosten van de stafmedewerker iets gestegen door verruiming van het aantal uren dat aan de boekhouding besteed wordt, hetgeen een aparte boekhouder uitspaart. Daarom zijn de kosten voor Administratie veel lager dan in 2011.

13. Overige bedrijfslasten

De kosten voor de website waren al in 2011 hoger uitgevallen dan toen begroot was. Door de toenemende complexiteit van de website (die specialistische ondersteuning vroeg welke in eerdere jaren door een onbetaald bestuurslid werd geleverd) en administratie, waarvoor we werken met een speciaal boekhoudkundig verenigingspakket dat elk jaar kosten met zich meebrengt, zullen de kosten voor kantoorlasten in de toekomst op dit hogere niveau blijven.

De kantoorlasten lagen in 2012 hoger door diverse materiaalkosten en kantoorbenodigdheden, maar ook bijvoorbeeld door o.a. het ontwerpen (aanpassing) en laten drukken van nieuw briefpapier en door het jubileumgeschenk voor conferentiegangers.

De algemene lasten (zie uitsplitsing op p 19 Accountantsrapport) lagen in 2012 lager dan in 2011 door eenmalige kosten in 2011 voor een onderzoek op projectbasis. In 2012 is eenmalig een onderzoek uitgevoerd naar businessmodellen voor een centrum voor onderzoeksjournalistiek, hetgeen met projectsubsidie van Adessium Foundation is betaald.

Verdiensten bestuursleden

Sommige bestuursleden van de VVOJ hebben verdiensten afkomstig uit de vereniging, bijvoorbeeld voor het geven van cursussen of in-company trainingen die door de VVOJ worden georganiseerd. In het kader van de transparantie geven wij elk jaar een overzicht van de vergoedingen die zij hiervoor ontvangen.

In 2012 werden de volgende betalingen aan bestuursleden gedaan:

Henk van Ess ontving voor (de ontwikkeling van) het Medialab:

Factuur I0028 d.d. 27-01-2012:	714,00
Factuur I0097 d.d. 03-09-2012:	11.566,80
Factuur I0176 d.d. 18-12-2012:	4.719,00

Henk van Ess ontving voor scholing:

Factuur I0155 d.d. 20-11-2012:	2.000,00
Factuur I0156 d.d. 20-11-2012:	2.800,00
Factuur I0177 d.d. 18-12-2012:	2.350,00
Factuur I0178 d.d. 18-12-2012:	4.040,40

Margo Smit ontving voor scholing:

Factuur I0152 d.d. 20-11-2012:	2.740,00
--------------------------------	----------

Vereniging van Onderzoeksjournalisten

www.vvoj.nl - www.vvoj.be

Verslag van de commissaris over het boekjaar afgesloten op 31 december 2012 betreffende Vereniging van Onderzoeksjournalisten (VVOJ)

Verslag over de jaarrekening zonder voorbehoud

Overeenkomstig de statutaire bepalingen, brengen wij u verslag uit over de uitvoering van de controleopdracht die ons werd toevertrouwd.

Wij hebben de controle uitgevoerd over het boekjaar afgesloten op 31 december 2012 met een balanstotaal van EUR 245.838, en waarvan de resultatenrekening afsluit met een verlies van EUR 1.977.

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening afgesloten op 31 december 2012 een getrouw beeld geeft van het vermogen, van de financiële toestand en van de resultaten van de organisatie en dat een passende verantwoording wordt gegeven in de toelichting.

Datum: 29 juli 2013

Erik Verreest
1^e lid kascommissie

Suzan Borst
2^e lid kascommissie

OPGAVE ZITTEND BESTUUR

1 januari 2012 – 16 november 2012

Voorzitter : H.G. van Ess

Penningmeester/vice-voorzitter : P. Depuydt

Leden : T. Bots
E. Rosenberg
M. van Silfhout

N.B.: E. van Heeswijk, K. Platteau en I. Van Daele
zijn in 2012 tussentijds afgetreden.

Directeur : M.A.M. Smit

Stafmedewerker : M. Froon

16 november 2012 – 31 december 2012

Voorzitter	:	H.G. van Ess
Penningmeester/vice-voorzitter	:	P. Depuydt
Leden	:	Tricia Bots Hannes Cattebeke Ides Debruyne Hugo van der Parre Luuk Sengers Marcel van Silfhout Dirk Vandenberghe Boudewijn Warbroek
Directeur	:	M.A.M. Smit
Stafmedewerker	:	M. Froon

Utrecht, 29 juli 2013